

پیکار کارگران (1)

کریم قصیم

مبارزه برای بقاء/ اتحاد و اعتصاب

با انقلاب صنعتی، پیدایش و به راه افتادن تولید ماشینی، ورشکستگی مانوفاکتورها و تحلیل رفتن کارگاههای قدیمی سرعت گرفت. نیروی انسانی بی کار شده در شهر و روستا، در ابعادی عظیم و فزاینده، ناگزیر به کار مزدگیری در صنعت و روابط سرمایه داری روی آورد. با استنمار این نیروهای تازه نفس و تولید ارزش افزوده، حاصل ابزارآوری کار/ فناوریهای جدید/ سرمایه و مناسبات آن قوت و قوت تازه یافت. نیروی کار کارگران، چرخ کارخانه های جدید را به حرکت آورد. کالاهای با سرعت بیشتر، ارزانتر تولید و در شعاع وسیعتر توزیع شد. چرخ «انباشت اولیه سرمایه» به راه افتاد. کارزنده، بساط کارمرده (سرمایه، ابزار و ماشین آلات، وسائل حمل و نقل و...) را رونق بخشید، ولی خود نیروی کار در این فرآیند «پرولتریزه» شد. پرولتریزه شدن نیروی کار به معنای وابستگی مطلق کارگران به فروش نیروی خود، البته به قیمتی متناسب با نیاز سرمایه بود:

« به همان نسبت که بورژوازی/ سرمایه گسترش می یابد، پرولتاریا، یعنی طبقه جدید کارگر نیز گسترش می یابد. طبقه ای از کارگران به وجود می آیند که فقط تا موقعی زنده اند که کار پیدا کنند و فقط موقعی کار پیدا می کنند که کارشان سرمایه را افزایش دهد.» 1

انباشت اولیه سرمایه مستلزم روند شدید و فوق العاده دردناکی برای نیروی کار بود: نرخ استنمار بالا و طول کارروزانه کارگران جانفرسا. وجود خیل عظیم بی کاران (ارتش ذخیره کار) و لذا رقابت شدید بینوایان بی کار، به سرمایه داران امکان می داد قیمت نیروی کار را پایین و ساعات کار روزانه را بالا نگهدارند. سطح مزد کارگران اغلب حتی از مخارج لازم برای تجدید تولید نیروی کار هم پایینتر. دستمزد برای امرار معاش کارگرو خانواده اش کفاف نمی کرد.

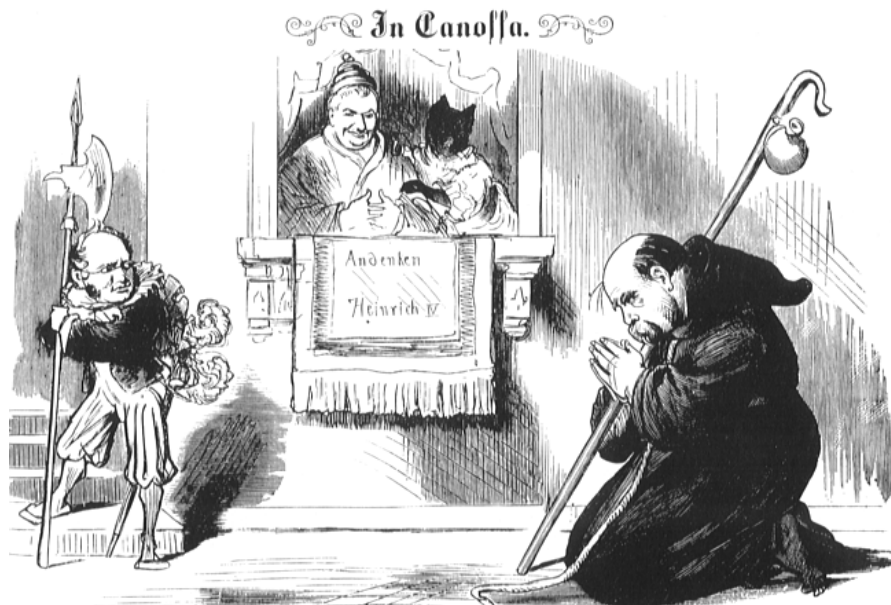
وضعیت این بود: کار طولانی و توانفرسا، فقدان بهداشت و نبود غذای کافی. نتیجه این تیره روزی برای کارگران عبارت بود از فرسودگی، بیماری، طول عمر کوتاه. سرمایه انباشته، سرمایه دار غنی و فربه می شد ولی فقر و فاقه، مرگ و میر زودرس «کسب و کار» زحمتکشانش بود. نه قانون کار و اندکی امنیت شغلی وجود

داشت و نه تکیه گاهی و مددی برای ایام بیماری و بیکاری. صاحب سرمایه، کارگران فرسوده، مریض و از کارافتاده را بیرون می انداخت و جای آنها را با نیروی کار جوانان بینوا ولی کارآمد و تازه نفس پر می کرد. تک کارگرفرسوده و بی دفاع، امکان و توان مقابله با این اوضاع را نداشت. بدینسان، کاروزی در کارخانه ها اغلب مرگبار و مناسبات ظالمانه. زندگی کارگران بی کارشده به فقر مطلق دچار می شد، خود و خانواده شان درخطر فساد و تلاشی قرار می گرفتند: تنازع بقاء به صورت انفرادی بود، همراه با فروپاشی اصول اخلاقی، رواج دزدی، فحشاء و... قانون مزد از حیات کارگران و خانواده شان، از حیثیت و اخلاق و مراودات آنها قربانی می گرفت. ورود بیشتر ماشین آلات هم کارگران را در فشار مضاعف می گذاشت. کارگرفرسوده می شد ولی ماشین کورکورانه به گردش و کار ادامه می داد. کارگران بارها بی کارشدن خود را، شتاب گرفتن سرعت و فشار کار را از چشم «هیولای ماشین» می دیدند. ماشین دشمن کارگرمرده شد. خسونت ناشی از فشارمرگبار، روند انباشت اولیه، فضای کار و حیات را به خصومت کشاند. پس تقابل، ابتدا از تخاصم با ماشین شروع شد:

« مبارزه کارگران به صورت انفرادی، بعد به صورت جمع کارگران یک کارخانه و سپس در هیأت کارگران یک صنف، دریک محل ماشین آلات را می شکنند، قطعه قطعه می کنند، کارخانه را به آتش می کشند و با توسل به زور می کوشند موقعیت از بین رفته کارگران قرون وسطا را از نو زنده کنند.» 2

اما همین خشم و عناد واکنشی کارگران، که عمدتاً به صورت « ماشین شکنی و تخریب کارخانه جدید» بروز کرد، پیامش نفی انفعال و فساد، فریادش مخالفت با احتضار و استهلاک انسان کارگر بود. این آکسیونهای امکان پذیر (به ویژه با اقدام مشترك) قابل تکرار و و عملي - در هدف تخریبی خود - موفقیت آمیز بودند. جرأت کارگران را افزایش دادند ولي وضعیت کمرشکن و کشنده ي زندگیشان را بهبود نبخشیدند. هجوم به ماشین و تخریب آنها حاصل مثبتی برای موقعیت کارگران نداشت. تجربه این دوره اما، تحوّل بي سابقه در سطح آگاهیهای کارگران به وجود آورد: درك توانایی نهفته در همگامی بین خودشان. علاوه بر این چشم گشودند بر روابط پنهانی صاحبان سرمایه با حاکمان / داروغه ها/ و بعضاً کلیسای شهر و محله!

کارگران به عیان دیدند که جز خودشان که هم سرنوشتند، کسی را ندارند. پس در عمل ضرورت بهم پیوستن و اتحاد، بهتر و بیشتر، فهم شد. بی ثمری مادی تخریب و ماشین شکنی نیز تجربه شد، چون کماکان با عوارض رقابت در حوزه کار روبه رو بودند. تکرار همین آزمونها، چشم آگاهترین کارگران را به ضرورت مبارزه مثبت و مطالباتی باز کرد. گامی اولیه از حوزه اضطرار به پهنه « آزادی»! این هنوز دوران به خود آمدن، دوران دریافت موقعیت ستمدیده خود، خودجمعی کارگران، بود.

کوشش متفکران عدالتخواه و روشنگران اجتماعی نیز در ایجاد این آگاهیها نقش مضاعف و مکمل داشت. اما ابتدا کاربرد و بعد کلمه به امداد آمد. کارگران از تخاصم با ماشین دست کشیدند، به اتحاد و تقابل جمعی با شرایط ضالمانه کارگری روی آوردند. پیکار کارگری پا به عرصه تاریخ گذاشت. برای يك دوره ي طولاني , سخت و سرشار از ابتکار و پیکار جمعی, دو خواست به شعار محوري آنها تبدیل شد:

يکي کاهش ساعات کار روزانه بدون کاهش مزد و دیگری افزایش دستمزد

تاکتیک اصلی این دوره, از سنن کهن مبارزات زحمتکشان قرون پیش گرفته شده بود: **اعتصاب جمعی** , سنت مبارزه به شکل دست کشیدن دستجمعی از کار از زمانهای گذشته وجود داشت:

« وقایع نگاران گزارشهایی از اعتصاب در مصر و چین باستان به دست می دهند. هم چنین از گزارشهایی از اعتصابهای زحمتکشان مصر تحت سلطه ي امپراتوری روم, به خصوص در قرن اول میلادی , به دست آمده است.» 3

از مبارزات و اعتصابهای طولانی کارگران و صنعتگران اروپا در اوایل قرن چهاردهم نیز گزارش شده است:

« در سال 1329 میلادی, مسگران شهر برسلا [واقع در لهستان کنونی] به طور يك پارچه دست به اعتصاب می زنند. این اعتصاب يك سال به درازا می کشد. » 4

+++

منابع و یادداشتها

- 1 – کارل مارکس- فدریک انگلس, بیانیه کمونیست, ترجمه برهان رضائی, انتشارات فانوس, 1355, ص 35/34,
- 2 – همان جا, ص 36, 37,
- 3 – ارنست ماندل, الفبای مارکسیسم, فصل هشتم منشأ جنبش کارگری نوین, ص 97 ,
- 4 - رودلف هر بیگ Rudolf Herbig, تاریخ وقایع سندیکایی و اقتصادی- اجتماعی از قرن چهاردهم تا زمان حال, به زبان آلمانی, سری انتشارات اتحادیه سندیکاهای آلمان, 1980, ص 20, در همین کتاب, به يك قیام بزرگ و طولانی کارگران منطقه فلاندن در دهه سوم قرن چهاردهم اشاره رفته است: « در سال 1323 بعد از میلاد, قیام

کارگران در منطقه فلانندن- بخش شرقی بلژیک کنونی- 5 سال به درازا کشید. این خیزش وسیع و همگام کارگران روستائی، صنعتگران و کارگران مزدبگیر، در آغاز موفقیت آمیز بود ولی سرانجام، در سال 1328، توسط نیروهای سلطان فیلیپ ششم سرکوب شد. «

در همین کتاب گزارش تدارک یک قیام دیگر آمده: «در سال 1326 در شهر گنت - بلژیک کنونی- سه هزار ریسنده دست اندرکار تدارک یک قیام اند که برنامه شان لو می رود و همه آنها از شهر اخراج می شوند.»

17 آوریل 2010 کریم قصیم ghassimk@gmail.co.